

2020 / Vol:6, Issue:34 / pp.2140-2149

RESEARCH ARTICLE

Arrival Date : 07.11.2020

Published Date : 26.12.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.458>

Reference : Karaçor, Z.; Güvenek, B. & Karadoğan, E. (2020). "Ekonominin Değişen Maskesi: Dijital Ekonomi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(34):2140-2149.

EKONOMİNİN DEĞİŞEN MASKESİ: DİJİTAL EKONOMİ¹

THE CHANGING MASK OF THE ECONOMY: DIGITAL ECONOMY

Prof. Dr. Zeynep KARAÇOR

Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya/Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-2050-644X

Doç. Dr. Burcu GÜVENEK

Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-7159-2555

Esra KARADOĞAN

Y. L. öğrencisi, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-4386-8286

ÖZET

Yirminci yüzyılın son çeyreği, çok hızlı ve radikal değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak hafızalara yerleşmiştir. Bu yıllar gerek ekonomik politikalarda gerek kültürel ve toplumsal hayatta çok farklı gelişmelere tanık olunan bir dönem olmuştur. Bu dönemde bir taraftan doğu bloğunun yıkılması, liberal politikalar (özelleştirme ve serbestleşme gibi) ile serbest piyasa ekonomisine geçilirken; diğer taraftan küreselleşme konusu yeni bir gündem yaratmıştır. Öyle ki; bu hızlı değişim, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde yaşananların yanı sıra küreselleşmede de itici bir güç olmuştur. Teknolojide yaşanan tele alışveriş, tele bankacılık, tele posta gibi gelişmeler ile dünya internet, elektronik ticaret, e-devlet vb. uygulamalar ile kendini tamamıyla dijital bir platformun içinde bulmuştur. Dijital dünyanın öncüsü olan bilgi teknolojileri sayesinde yayılan iletişim ağlarının küresel ölçekte gelişmesiyle birlikte "dijital ekonomi" ve "bilgi ekonomisi" olarak nitelendirilen yeni ekonomi bir diğer adıyla dijital ekonomi kavramı ortaya çıkmıştır. Yeni ekonomi dijital bir ekonomidir. Bu dijital ekonomi anlayışının ortaya çıkmasında küreselleşme ve teknolojide yaşanan gelişmeler etkili olmuştur. Yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan Dijital ekonomi sürecinde, her türlü yazı, ses, görüntü ve bilgi bilgisayar ağları ile son derece ucuz ve hızlı bir şekilde karşıya iletilmekte ve bununla birlikte insanlar sadece bir tık düğme ile okyanus ötesindeki her türlü bilgi ve operasyonel işlemlerini yapabilmektedirler.

Bu makalede öncelikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimin boyutları teorik olarak incelenecektir. Dijital ekonomi segmentasyonunda öne çıkan e-ticarete ağırlık verilerek son olarak ise Avrupa birliği ve Türkiye; Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ekonomi, Dijital Teknoloji, E-ticaret

Jel Kodları: Q55, P45, O33

ABSTRACT

The last quarter of the twentieth century has settled in memories as a period of rapid and radical changes. These years have been a period witnessing very different developments both in economic policies, and in cultural and social life. In this period, on the one hand, while the collapse of the eastern bloc, with the liberal policies (such as privatization and liberalization) while were passed to the free market economy; On the other hand, the issue of globalization has created a new agenda. So much so that; this rapid change has been a driving force also in globalization as well as in the computer and communication technology. At the technology developments such as tele shopping, tele banking, tele mail and the world internet, electronic trade, e-government etc. has found itself in a completely digital platform with applications. With the global development of communication networks spread thanks to information technologies, which are the pioneers of the digital world, the new economy, which is described as "digital economy" and "information economy", has emerged, in other words, the concept of digital economy. The new economy is a digital economy. Globalization and developments in technology have been effective in the emergence of this digital economy approach. In the digital economy process, which we encounter as a new concept, all kinds of texts, sounds, images and

¹ Bu çalışma, 4. The Economics Research and Financial Markets Congress with International Participation (2020) "IERFM 15-16-17 October" kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

information are transmitted by computer networks in a very cheap and fast way, and with this, people can perform all kinds of information and operational operations across the ocean with just one click of a button.

In this article, firstly, the dimensions of the change in information and communication technologies will be analyzed theoretically. Finally emphasis featured e-trade in the digital economy segmentation of the European Union and Turkey; will be evaluated in terms of Digital Economy and Society Index(DESİ).

Key Words: Digital Economy, Digital Technology, E-Trade

Jel Codes: Q55, P45,O33

1. GİRİŞ

1980lerin başından itibaren uluslararası alanda yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelerin günümüzde yeni versiyonu kimi ekonomistler tarafından “Yeni Ekonomi” (New Economy) diye tasvir edilirken, kimi ekonomistler ise adına “dijital ekonomi” dedikleri bir tanımlama yapmaktadırlar. Bu yeni veya da dijital ekonomi, bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve dönüşümü ile dağıtım şeklinde oluşan 3 temel süreci kapsar. Bu 3 temel süreç, bilginin işlenip, elde edilmesi, dağıtım ve iletişimi sağlayan bilgisayar sistemlerinin fiziksel araçları ile insan emeğinin de yardımıyla tüm süreci kapsayan yazılım sistemleri sayesinde işler (Nordhaus,2001,5).

Son yıllarda dünya ekonomisine ve özellikle ABD ekonomisine bakıldığında, bu dijital ekonominin verimliliği, yenilenme baskılamaları, küresel özelliği, bunun yanında neden olduğu krizlerle birlikte bu yeni dijital ekonominin mevcut ekonomik sistemi temelden değiştirdiği sonucu gözlemlenecektir. Bu gözlemler sonucunda eski sektörlerin, karlılık potansiyelini ve üretimdeki verimliliğini yitirdiğini ve buna karşılık olarak, yeni ekonomik düzen ile gelişen yeni sektörlerin ekonomik büyümenin lokomotifini olduğu görülecektir.

Dijitalleşen dünya ile değişen ekonomik model tüketim alışkanlığı, pazarlama stratejileri gibi birçok modülü etkilemiştir. İnternetin ve teknolojinin gelişimi ile ekonomide dev bir değişim sarmalına girilen bu geçiş sürecinde; teknolojik ve bilgi devrimi sonucunda dijital ekonomi olarak adlandırılan yeni bir ekonomi modeli ortaya çıkmıştır. Bu model bankacılıktan sağlık sektörüne, eğitimden, online perakende satışa, e –ticaretten müşteri hizmetlerine ve reklam sektörüne uzanan yeni bir ekonomi anlayışı olarak benimsenmiştir. Dijital ekonomi denilince akla ilk e-ticaret gelmekte fakat burada kast edilen anlayış bu olmamakla birlikte e-ticaret sektörünün gelişimi dahil dijital ekonominin yönünü şekillendirmeye yardımcı olmuştur.

Dijitalleşme ile gelişen üretim faktörleri ve sonucunda ortaya çıkan yeni ekonomik sistem ve üretim biçimi olarak adlandırılan dijital ekonomide en önemli faktör bilgidir. Çünkü dijital ekonomide tüm iktisadi faaliyetlere bilginin entegre edilmesi bu savı güçlendirmektedir. Bir diğer taraftan dijital ekonominin yıkıcı faktörü internet olmakla birlikte buna örnek olarak bitcoin, blockchain,3d yazıcılar, nesnelerin interneti, yapay zekâ ve kuantum özellikli bilgisayarlar verilebilmektedir. Dijital ekonomideki bu denli olumlu gelişmeler verimlilik artışını beraberinde getirirken, insana olan ihtiyacın azalması ile işsizlik sorununu öne çıkarmaktadır. Bu sorun dijital ekonomide en önemli çıkmazlardan biridir. Bu kapsamda hazırlanan bu çalışma ilk bölümde teorik açıdan ele alındıktan sonra ikinci bölümde dijital ekonominin arka planı üzerinde durularak, son bölümde ise sonuç ve değerlendirme yapılacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Yeni ekonomi kavramı son zamanların üzerinde en çok durulan kavramlardan biri haline gelmiştir. Literatürde her kavramda olduğu gibi yeni ekonomi kavramı da farklı isim ve şekillerde tanımlanmıştır. Avrupa literatüründe yeni ekonomi kavramı elektrik enformasyon teknolojilerindeki değişim ve dönüşümün yaratılması ve bu yeni dönüşümün ekonomik faaliyet gösteren endüstrilerde kullanılması olarak ifade edilmektedir (Zagler,2002:338). ABD ekonomisinde ise bu dönüşüm, “endüstri sonrası toplum”, “inovasyon ekonomisi”, “bilgi ekonomisi”, “ağ ekonomisi”, “ağırlıksız ekonomi”, “e-ekonomi”, ve “dijital ekonomi” bunlardan en çok kullanılan terimlerdenidir. Bu birbirinden farklı kavramlar yaşanan değişim ve dönüşümün farklı yönlerine odaklanmakta ve bazen

yanılırlara yol açabilmektedirler. Çünkü ekonomiler sadece inovasyon ve bilgi gibi dinamikler olduğu sürece aktif olabilmektedir. Bundan dolayıdır ki, dijital ekonomi, iş dünyasında ve finans dünyasında kullanımı dolayısıyla daha fazla kullanıma ulaşmıştır (Pohjola,2002:134).

Dijitalleşen ekonominin, küresel boyuttaki hayatımızı ve çalışma şeklimizi tamamen geliştireceği ve değiştireceği bilinmekte ve beklenmektedir. Ekonomideki ve günlük hayatımızdaki bu değişim “yeni ekonomi” olarak tasvir edilmektedir. Günümüzde post endüstriyel (eski dönem sanayi tipi) toplum veya 4. Sanayi devrimi, bilgi ekonomisi veya da e-ekonomi gibi isimlerin verildiği bu yeni düzen veya yeni ekonomi sadece cihazlarla, makinelerle ve BİT(bilgisayar, iletişim teknolojileri) ile ilintili değil; aynı zamanda insanların ve toplumların tüm yaşantılarının birçok yönden değiştiği ve etkilendiği yeni bir düzendir (Uzgören ve Korkmaz, 2015).

Ekonomistlerin çoğu, bu yeni dijital teknolojik devrimin ilerde üretim süreçleri açısından daha önemli hale geleceği konusunda hemfikir olmak durumundadırlar. Bu nedenle, sadece ekonomisi gelişen ülkelerde değil, dünya çapındaki diğer ülkelerde de üretim süreçlerinin daha fazla sermaye ve teknoloji yoğunlaşacağı varsayılmaktadır. Gelecekte, bireysel ekonomilerin uluslararası rekabet gücü, büyük ölçüde üretim süreçlerinde yaşanan dijital teknolojilere bağlı olacaktır. Bu dijital dönüşümün boyutu, bir ülkenin bu dönüşüm için gerekli kaynaklara sahip olup olmadığı ile yakından ilişki içinde olacaktır. İnsan emeği yerine robotlar, bilgisayarlar ve makineler daha fazla kullanıldığında, emek yoğun gelişmekte olan ülkeler bu anlamda belirleyici olan rekabet avantajlarını ucuz iş gücü sebebiyle kaybedeceklerdir. Buna karşılık olarak ise zengin sanayileşmiş diğer dünya ülkeleri dijital dönüşüm maliyetlerini çok daha iyi finanse edebildikleri için rekabetsel avantajları daha gelişmiş olabilecektir (Barışık ve ark. 2006).

Bir diğer yönden, gelişen dijitalleşme ile makinelerin birçok faaliyet alanında büyük ölçüde insan emeğinin yerini alacağı aşikârdır. Örneğin günümüzde bilet ve ATM makineleri görevli personelin yerini alırken, tam otomatik üretim hatları neredeyse hiç insan desteği olmayan mallar üretebilmektedir. Ayrıca finansal hizmetler sektöründe çevrimiçi bankacılık, çevrimiçi sigorta ve online menkul kıymet alım satım işlemleri banka çalışanlarının, sigorta brokerlerinin ve borsacıların yerini almaktadır. Üretimdeki insan emeğinin robotlar, makineler, bilgisayarlar ve yapay zekâ ile ikame edilmesi adına işsizlik denilen kendi başına genel ekonomik istihdam seviyelerinde düşüşe neden olmaktadır. Önümüzdeki 10-15 yıl içinde, ilgili iş kaybı durumlarının ılımlı olması beklenmektedir. Dijitalleşmenin iş yaratan etkileri ile bu işsizlik süreci dengelenebilir veya da aşırı telafi edilebilir. Bu dijitalleşme dönüşümünün, düşük yeterliliği olan işleri değil, tam aksine daha yetenekli ve daha üstün nitelikli meslekleri öne çıkaracağı varsayılmaktadır (Kıyan, 2015).

3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Araştırmada dijital ekonominin dünya ekonomilerine getirdiği birtakım yeniliklerden bahsedilmektedir. Bundan dolayı araştırmanın amacı, dijital ekonominin arka planına inmek ve bu yeni ekonomiyi Türkiye ile Avrupa birliği arasında kıyaslayarak değerlendirmektedir. Araştırmada internet kullanım oranları saptanmak üzere dünya üzerinde 7 ülke seçilmekte ve nüfusa oranlanmaktadır. Araştırma verileri, 2019 yılı baz alınarak *Internet World Stats* adlı veri sisteminden elde edilmektedir. Bir diğer grafik üzerinde saptanan veriler 2008-2019 arası incelenerek, yüzdesel oranlarla AB ile Türkiye arasında bir karşılaştırma yapılmaktadır. Bu kapsamda araştırma, bir zaman serisi niteliğinde ele alınmaktadır.

4. DİJİTAL EKONOMİ SERÜVENİNİN GELİŞİMİ

Dünya ekonomisindeki teknolojik sıçramalar küresellik ile entegre olduğu zaman yeni dünya düzenini geri dönüşü olmayacak bir şekilde değişime uğratmaktadır. 2008 finansal kriz ile süregelen ekonomik durgunluk internet kullanımının artması ile piyasayı harekete geçirmeye yetmiştir. Bu sayede piyasadaki belirsizlikler, sanayilerin dönüşümü ve küresel pazarlama ile bir nebze olsun azalmaya gitmektedir. Tüm bu gelişmeler, günümüze uyarlandığı zaman ekonomik büyüme trendi ile

bu yeni ekonomi kavramının ürünü olan teknolojik ilerlemeler birbirini tamamlamaktadırlar. Böylesine bir dijital teknolojilerin, tüketici gelirinden, kaynakların etkin ve verimli kullanımına kadar etkileyen önemli bir faktör haline dönüştüğü görülmektedir (Economics Oxford, 2011:4).

4.1. Teorik Çerçeve de Dijital Ekonomi

Dijital ekonomi kavramı, Don Tapscott tarafından 1996'yayımlanan "The Digital Economy: Promise and Peril in The Age of Networked Intelligence" adlı kitabı ile literatüre kazandırılmıştır. Don Tapscott bu kitabında "dijital ekonomi" kavramını; dijitalleşme, bilgi, sanallaştırma, ağlar arası iletişim, yenilik ve küreselleşme şeklinde açıklamıştır (Tapscott, 1996:44). 1980li yıllar ile süregelen bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (ICT) gelişme ve küreselleşme dünya ekonomisinde köklü bir değişim yaratmıştır. Bu bahsi geçen değişim, "dijital ekonomi" kavramı ile açıklanmaktadır (Erdoğan, 2004, 38). Dijital ekonomi ; "Son 20 yıl içinde tüm dünyanın hızlı bir değişim içinde olduğu bununla birlikte insanların ihtiyaçlarının, geleneklerinin, ürün ve hizmetlerin, kısaca tüm bu oluşumların değişiminden dolayı ekonomide oluşan yeniden yapılanma" şeklinde tanımlanmaktadır. Dijital ekonomiye dair bir yığın tanımlama bulunmaktadır. Bu tanım, Roger Cass tarafından son zamanlarda ortaya çıkan değişim ve gelişmelerden oluşan dalgalardan biri olarak açıklanmaktadır (Akn, 2007, 2).

OECD'ye göre ise dijital ekonomi, " teknolojiyi daha ucuz ve güçlü yapan, iş süreçlerinin geliştirilmesi ve aynı zamanda ekonomideki tüm sektörlerin yeniliğini destekleyen bilgi ve iletişim teknolojisi ile gelişen değişim süreçlerinin bir sonucudur" şeklinde tanımlamıştır (OECD, 2015:11). Dijital ekonomiye dair yapılmış olan tanımlamalar değerlendirildiğinde, ekonomiye yön veren bu yeni kavram literatürde, " mevcut bilgilerin temin edilmesi, işlenip, dağıtılması gibi süreçleri kapsayan bir terim olarak kullanılmaktadır (Söylemez, 2001, 2). Bahsi geçen bu 3 temel aşama, bilgisayar veya da makinelerin fiziksel araçları ve insan yardımıyla birlikte tüm bu aşamaları kontrol edip elinde tutan yazılım sistemleri sayesinde işlerler (Erdoğan, 2004, 39).

4.2. Dijital Ekonominin Özellikleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ön plana çıktığı bu yeni dijital ekonomi modelinin temel özellikleri, Don Tapscott (1968, 63) literatür çalışmasında bu konuyu maddeler halinde belirtmiştir. Belirtilen bu özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Dijital Ekonominin Özellikleri

Bu yeni dijital ekonomi bilgi ekonomisidir.	Şu anda tüm dünya ekonomilerinin ve işletmelerin üzerinde durduğu güç bilginin vermiş olduğu güçtür.
Bu dijital ekonomide sanal dünya gerçekliği vardır.	Sanal piyasaların oluşumu ile manuel dünyadan nerdeyse tamamı dijitalden oluşan platformlara geçilmiştir
Dijital ekonomi ağ ekonomisidir.	Ülke ekonomileri ve şirketler kendi aralarında adına network denilen bir sanal ağ üzerinden iş birliğine girişmektedirler.
Dijital ekonomi küresel bir ekonomidir.	Bilişim teknolojileri ile tek bir dünya ekonomisi yaratılmıştır. Bu özellik ile hiçbir firma veya da diğer gelişmiş dünya ekonomileri kendilerini bu küresel ekonomiden soyutlayamamaktadırlar.
Yeni dijital medya sektörü	Medya sektörü de dijital ekonomiden payını aldığı sürece başarılı olacaktır.
Hızlılık	Şirketleşmeler de belki de başarının sırrı hızlı ve verimli çalışmadadır.
Farklı diğer problemler	Bu yeni dijital ekonomi beraberinde bazı sorunları getirebilmektedir. Makine kullanımının artması insana olan ihtiyacı azaltmış, işsizlik sorunu ortaya çıkmış, küresel ekonomiye uyumsuzluk ve ulusal güvenlik gibi sorunlar öne çıkmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere yeni ekonomi beraberinde bir takım özellikleri ve yenilikleri getirirken, bir diğer taraftan ise bazı sorunların oluşumunu teşkil etmektedir. (işsizlik, yenedünya düzenine uyum sürecinde adaptasyon sıkıntısı vs. gibi). Fakat genel itibarıyla dijital ekonomi özelliklerine bakıldığında yeni dijital düzen birden fazla avantajları beraberinde getirmiştir. Buradaki ürün bilgi ve iletişim teknolojileriyle (ICT) üretilen mallardır. Bu ürünlerin üretimi gerektiğinden yüksek maliyet getirirse de ekonomide yaratmış oldukları çıktı miktarı göz önüne alındığı zaman bu

etkinin değeri daha iyi anlaşılmaktadır. Örneğin, yüksek maliyeti bir yazılım programı, üretim artışı ile birlikte birim maliyetleri azaltıcı etkiler doğurabilmektedir (Çinko, 2004,2).

5. DİJİTAL EKONOMİ TOPLUMUNA KADAR YAŞANAN DÖNÜŞÜM

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (BIT) değişimler gelişmiş ve gelişmemiş tüm ülkelerde büyük bir sıçrama yaratmıştır. Bu sıçrayış, hem kişiler arasındaki iletişim ve ilişki kurma yönetimi açısından hem de ekonominin niteliği açısından uzun vadede etki yaratacak yönde bir ivme kaydetmiştir.

Tüm bu küresel nitelikli olaylar sonucunda; dünyanın her neresinde olursak olalım anında iletişime geçebiliyor, online olarak alışverişler yapabiliyor ve aynı zamanda günümüzün en trend olayı olan bankacılık işlemlerini internet bankacılığı adı altında kolay ve hızlıca yapabilmekteyiz. Bu tür kolaylıkların altında yatan tek faktörün bilgisayarlar oluşu, yaşam kalitemizi eğitim, tıp, kültür ve ekonomik olarak her anlamda etkilemeyi başarmıştır (Nath, 2017:20).

Dolayısıyla dijital ekonomi toplumu itici gücünü küresel nitelikli gelişen sanayi sonrası teknoloji ve bilgi esasından alan bir toplum olarak varlığını günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır (Dikkaya ve Özyakışır, 2008:62-63).

Tablo2: Avcılık ve Toplayıcılık Döneminden Dijital Ekonomi Toplumuna Kadar Yaşanan Dönüşüm

	Avcılık-toplayıcılık toplumu	Tarım toplumu	Sanayi toplumu	Bilgi toplumu
Zenginlik kaynağı	Kişisel beceri	Toprak	Enerji kaynakları ve sanayi	Bilgi yeteneği
Sembol	İnsan	Çiftlik ve çiftçiler	Fabrikalar	Bilgi ve kişisel beceriler
Yapılan iş	Avcılık toplayıcılık işi	Tarım işçiliği	Fabrika işçiliği	Sembol işleme
Toplumsal örgütlenme	Kabile ve topluluklar halinde	İmparatorluk halinde	Ulus-devlet anlayışına göre	Uluslararası entegrasyonlaşma

Kaynak:(Taştı,2009: 15).

Tablo 1’de görüldüğü gibi insanoğlunun avcılıktan itibaren günümüz sürecine geçiş aşamaları belirtilmiştir. Sanayi devrimi ile başlayan makineleşme ve teknolojik ilerlemeler, devamında bilgi çağı ile birlikte bilgi ve iletişim teknolojileriyle desteklenerek dijital topluma gelmeyi başarmıştır.

6. BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ SÜRECİ

Çevre: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin çevre faktörü üzerinde etkili bazı noktaları sayabiliriz. İklim, ağ kablosu, yaşam tarzı ve mobilya buna örnek olarak verilebilir.

Amaç: Bilgi ve iletişim teknolojileri bireylerin, kurum ve kuruluşların, banka ve şirketlerin sistemlerinin e-ticaret gibi birçok amaç için tasarlanmış olmaktadır.

Bilgi sistemi ve süreçleri: Elde edilen verilerin çıktılarını işlemek, yazılım kullanılarak bilgisayarlara işlenebildiği gibi bu işlem bazen bilgisayarsız ortamda gazete, dergi, kitap veya sözlüklere işlenebilmektedir.

Kullanıcılar: müşteriler veya müşteri temsilcileri, yöneticiler, analistler veya da görevli personeller doğrudan kullanıcı olarak tasvir edilmektedir.

Data verileri: Bilgi ve iletişim teknolojilerinde ham madde bilgidir. Bu bilgiyi işleme süreci sonunda çıktı yaratılmaktadır.

Tablo 3: Bilgi ve iletişim teknolojileri ile gerçekleştirilen işlem ve uygulamalar

• Şahsi kullanım	• Bankacılık işlemleri
• Bilimsel amaçlı kullanım	• E –Ticaret
• Eğitim amaçlı kullanım	• İnternet ve online mesajlaşma
• Online alışveriş amaçlı kullanım	• Üretim ve tasarım(web tasarımı gibi)

Tablonda anlaşılacağı üzere, bilgi ve iletişim teknolojileri zamandan yaptığı tasarruf ile birden çok işlem ve uygulamaları yapabilme olanağı yaratmaktadır. Tabloda genel hatlarıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak yapılabilen işlemler gösterilmektedir (O’connor-Nickel,2002:2).

6.1. Dijital Ekonominin Küresel İnternet Ağı Olarak Kullanımı

İnternet ağı dijital ekonominin kilometre taşıdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde televizyon ve radyoya kıyasla kullanım oranı en yüksek olan internettir. Çünkü internet kavramının küresel bir platform oluşu yayılım ve erişim hızını da o denli etkili kılmaktadır.

Sanayi devrimi ya da diğer büyük devrimler gibi internet de büyük bir devrim niteliğindedir. Bu büyük devrim, günümüzde popülerliğini bir nebze daha ön plana çıkartarak, haberleşme ve ulaşım dışında, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerden sayılan sanat, eğitim, adalet, ekonomi gibi tıp ve ticari alanlarda da hayatın vazgeçilmez bir parçası olmaktadır (Fırat ve Keskin,2015: 92).

Tablo 4:Dünyadaki İnternet Kullanımı ve Nüfus İçindeki Payı (Nüfus İstatistikleri (31 Mart 2019))

Dünya Ülkeleri	2019Nüfus Tahmini	Yüzdelerik Payı (%)	İnternet Kullanıcıları Sayısı (31.03.2019)	Nüfus Oranı (%)	2000-2018 büyüme (%)	İnternet kullanıcılar (%)
Afrika	1320038716	%17,1	492762185	%37,3	%10,815	%11,2
Asya	4241972790	%55,0	2197444783	%51,8	%1,822	%50,1
Avrupa	829173007	%10,7	719365521	%86,8	%584	%16,4
Latin Amerika	658345826	%8,5	444493379	%67,5	%2,360	%10,1
Ortadoğu	258356867	%3,3	173542069	%67,2	%5,183	%4,0
Kuzey Amerika	366496802	%4,7	327568127	%89,4	%203	%7,5
Okyanusya	41839201	%0,5	28634278	%68,4	%276	%0,7
Dünya Toplamı	7716223209	%100	4383810342	%56,8	%1.114	%100,0

Kaynak: İnternet World Stats (31.03.2019 günü verileridir).

Tablo 4’de toplam dünya nüfusu ile dünyada internet kullanım oran ve sayıları verilmektedir. Verilen bu rasyolara göre dünyanın neredeyse yarısından fazlası interneti yoğun olarak kullanmaktadır. Fakat bu rakamlardan bu kullanımın en yoğun olduğu bölgelerin Avrupa ve Asya gibi gelişmiş bölgelere ait olduğu görülmektedir. Bu yoğun kullanım nedenleri arasında, gerek ekonomik ve teknolojik gelişmeler, gerek ülkelerin refah seviyeleri ve eğitim gibi faktörler yatmaktadır.

Tablo 5: Dijital Ekonomi Şablonu

Geniş kapsam: dijitalleştirilmiş	Dar kapsam: dijital ekonomi	Çekirdek: dijital (İct/Bt) sektörü
<ul style="list-style-type: none">• E-ticaret• Endüstri 4.0• Hassas tarım• Algoritmik ekonomi	<ul style="list-style-type: none">• Dijital servis• Platform ekonomisi• Paylaşım ekonomisi• İş ekonomisi	<ul style="list-style-type: none">• Donanım imalatı• Telekomünikasyon• Bilgi hizmetleri• Yazılım ve BT

Kaynak: Bukht ve Heeks,2017

Tablo 5’de de görüldüğü üzere dijital ekonominin boyutları geniş, dar, çekirdek olarak ele alınmış ve türevleri üzerinde durulmuştur. Burada günümüze kadar gelmeyi başarmış en dikkat çeken ürün E-ticaret ve Endüstri 4,0 olarak görülmektedir. Bu iki oluşum piyasalara hareket katarak, gerekli alanlarda inovasyon yaratmayı başarmışlardır.

6.2. Dijital Ekonomide İnternet Uygulamaları Katmanı

Bu katmanda e-ticaret, e-iş, web tasarımı, web danışmanlığı, web entegrasyonu gibi faaliyetler yer almaktadır. Bu faaliyetlere, İnternet danışmanlarına Scient gibi şirketler, İnternet ticareti uygulamalarına Microsoft, Sun, IBM gibi şirketler, Web yazılımı firmalarına Adobe gibi şirketler ve online eğitim şirketlerine ise Promertic, Assymetrix gibi şirketler örnek verilebilmektedir.

6.3. İnternet Arabulucu Katmanı

Dijital ekonominin bu katmanı elektronik piyasadaki bazı arabulucuları online olarak bir araya getirerek piyasadaki olası etkinliği artırmaktadırlar (Hilbert, 2001:25). Online seyahat acentalarından Travel.com, Online brokerların uğrak yerleri olan E-trade gibi siteler ile online reklamcılık ve portallardan sayılan yahoo gibi devasa şirketler dijital ekonominin en yoğun kullanıldığı bu katmana örnek teşkil edebilmektedir.

6.4. İnternet Ticareti Katmanı

İnternet ticareti katmanı, mal ve hizmetlerin online sistemler üzerinden alım ve satımın gerçekleştirildiği platformlardır. Söz konusu bu ürünleri internet üzerinden satım ve alımını gerçekleştiren bazen işten işe (Business to Business-B2B) bazen de işten tüketiciye (Business to Consumers-B2C) şeklinde gerçekleştiren şirketlerden ya da yazılımlardan bahsetmek mümkündür. E-tailers gibi uygulamalara amazon.com, online satış yapan uygulamalara ise cisco, dell gibi şirketler örnek verilebilir.

7. DİJİTAL EKONOMİ KAVRAMI ALTINDA ÖNE ÇIKAN ARGÜMANLAR

Dijital Pazarlama, Dijital Emek, Bitcoin, E-Ticaret, gibi kavramlar dijital ekonomi kavramında öne çıkan kavramlardan bazılarıdır. Fakat bu kavramlardan üzerinde en çok durulan ve gündem yaratan e-ticarettir. İşlem kolaylığı ve hızı ile verimliliği göz önüne alındığında bu denli trend olması anlaşılmaktadır.

1.Dijital Pazarlama: Günümüz teknolojisi, pazarlamada sürekli değişimi zorunlu hale getiren etmen olmaktadır. Chaffey ve Smith (2008) dijital pazarlamayı sosyal ağ, e-posta, sosyal bloglar veya veritabanları gibi bir takım yeni girişimler ile dijital teknolojileri pazarlama sürecine uygulama olarak tanımlamışlardır. Amaç, bu sayede karlı kazançlar elde etmek ve bunun karşılığında dijital stratejilere, profillere odaklanarak müşteri bilgisini artırmaktır.

2.Dijital Emek: Dijital emek, bilgi ve içeriğin çevrimiçi olarak yansıtılmasıdır. Dijital emek kavramı, İtalya'daki işçi/ Otonomizm ve Post-Fordist gelenek hareketinden türemiştir. Dijital emek iki kısma ayrılmıştır. İlk kısımda ücretli emek harcayanlardan oluşan dijital gazeteciler, editörler vs. gibi dijital emek sarf edenler oluştururken, ikinci kısımda ise bu işi ücretsiz olarak bir emek sarf eden grup vardır. Buna en güzel örnek; sosyal medya kullanıcıları verilebilmektedir. Bu kesim, hiçbir ücret talep etmeksizin sadece manevi tatminiyat sağlamaktadırlar. Fakat bu kesimin sağlamış olduğu datalar devasa reklam şirketleri tarafından milyarlarca dolar olarak kazanca dönüştürülmektedir. Literatür çalışmalarına bakıldığında bazı akademisyenler ücretsiz dijital emeği “köle emeği” olarak nitelendirmektedirler.

3.Bitcoin: Bir diğer dijital ekonomi aracı ise literatürde dijital veya sanal para olarak adlandırılmaktadır. Bitcoin, Ocak 2009'da kimliğinin henüz belirlenemediği Satoshi Nakamoto tarafından oluşturulan dijital bir para birimidir. Bu sanal para birimi, merkezi olmayan bir otorite tarafından işletilmekte, düşük işlem ücretleri ile karlı satışlar yapmaktadır. Diğer adıyla kripto para birimi olarak adlandırılan Bitcoin, uçtan uça şifrelenmiş programlanabilir veya özelleştirilebilir, bazı bilgisayar kodlamaları olduğundan, geliştiriciler bunları dijital ekonomi içindeki birçok durum için tasarlayabilmektedirler (Bozdanoğlu,2014).

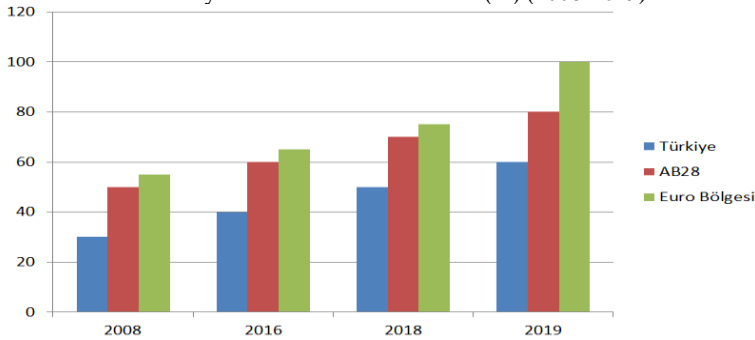
4.E-Ticaret: Dijital ekonomi terimi yerine de kullanılan e-ticaret veya da elektronik ticaret kavramı, internet aracılığıyla ürün veya hizmet alımı-satımının ve nakit akışının gerçekleştirildiği bir platformdur. Bu işin temeli, 1979 yılında Amerikan ulusal standartlar enstitüsünün ASC X12'yi elektronik ortamda şirketlerin şirket içi belgelerini diğer şirketlerle paylaşmak için elektronik veri değişim (EDI) programını kullanmaya başladıkları zamana dayanmaktadır. Bu sistemin avantajları arasında günün her saati açık ve ulaşılabilir olması, erişim hızı ve kolaylığı, ürün yelpazesinin geniş olması ve en önemlisi de uluslararası erişimliliği sayılmaktadır. E-ticaretin çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki; B2B diye kısaltılan şirketten şirkete geçişin olduğu bir işlem şeklidir. İkincisi B2C şeklinde kısaltılan şirketten tüketiciye diye adlandırılan, şirketlerin mal ve hizmetleri doğrudan tüketiciye sattıkları bir türdür. Bir diğer çeşit olan üçüncüsü ise işletmeden yönetime (B2A) şeklinde literatürde yer edinen bir e-ticaret çeşididir. Bu türden bir e-ticaret, internetin aracı olarak kullanıldığı şirketler ile devlet kurumlarının arasında gerçekleşen işlemler için kullanılmaktadır. Bu

türe örnek olarak ise, varlık yönetimi, lisanslama, halk sağlığı ve acil durum müdahalesi verilebilmektedir. Son olarak ise, C2A kodu ile kodlanan tüketiciden yönetime şeklinde, hane halkları ile devlet kurumları arasında online olarak yapılan işlemleri kapsamaktadır. Buna ise ülkemizde sıklıkla kullanımı tercih edilen E-Devlet, Cimer (cumhurbaşkanlığı iletişim merkezi) ve E-Nabız(elektronik nabız) gibi platformlar verilmektedir.

8. DİJİTAL EKONOMİDE TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ KARŞILAŞTIRMASI

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ile küresel ekonomiye olan entegrasyon belirgin bir şekilde önemli hale gelmektedir. Dünyada giderek artan bu süreç ülkeleri, eğitimden, ekonomiye, sağlıktan iletişime, bankacılıktan ticarete kadar uzanan bir yayılıma ve kıyaslama itmiştir. Bu anlamda bu bölüm Türkiye ile Avrupa Birliği arasında internet kullanım oranları yıllar açısından değerlendirilecek ve analiz edilecektir. Bu bağlamda 2008-2019 yılları temel alınarak 28 Avrupa Birliği bölgesi ile Türkiye'nin internet kullanım rasyoları analiz edilecektir.

Grafik:1 AB ve Türkiye internet kullanım oranları (%) (2008-2019)

Kaynak: Eurostat (grafik çalışma sahibi tarafından oluşturulmuştur)*

Grafik 1'de internet kullanım oranlarında hem Türkiye hem de Avrupa birliği açısından bir artış eğilimi vardır. 2008 yılında Türkiye'nin internet kullanım oranı Avrupa birliği bölgesinin altında seyrederken, Avrupa birliğinde bu oran %50 üzerindedir. 2016 ve 2018 yıllarında Türkiye'de bu durum istikrarlı devam ederken, 2019 yılına gelindiğinde bu kullanım oranlarında belirgin bir şekilde bir ivme kaydedilmiştir. Bu rasyolar Türkiye'nin dijitalleşme yolunda önemli adımlar attığını göstermektedir.

8.1. Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi Açısından: Türkiye ve AB

Avrupa birliği, dijital ekonomi ve toplum endeksi olarak adlandırdığı endeks ile toplumsal ve üretimdeki dijital gelişmeleri ölçmektedir. Her yıl Avrupa komisyonu tarafından yayımlanan bu endeks, AB'de dijital ekonomi alanındaki gelişmeleri içermektedir. Endeks, alışverişten internette fatura ödemelerine kadar birçok sepeti kapsamaktadır. Bu endeks, Avrupalıların interneti düzenli kullandığını ortaya koyuyor. Endekse göre, Avrupalıların çoğunda interneti kullanma oranı ortalamasının üzerindeyken, bunu en aktif şekilde kullanan ülke, Lüksemburg iken, en düşük seviyede kullanan ülke Romanya olmak durumundadır (iktisadi kalkınma vakfı-2020 e-bülteni,)

Türkiye'de ise bu konu ile ilgili olarak Makroekonomik ölçümlere bakıldığında, bu konuda en iyi ölçümlemenin, yatırımlar, insan kaynakları ve inovasyon girdisine ait olduğu görülmektedir. Yapılan ölçümlerde örneğin; 31 Mart 2019 verilerine göre Yüksek Teknolojili Ürünlerin ihracatının 3,4 olduğu ve yine aynı sayısal verinin 3,4 olarak bir önceki yılda da görüldüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Yani geçen bu bir yıllık süreçte stabil bir ilerleme kaydedilmiştir. Fakat makroekonomik olarak dijitalleşmeye dair daha sağlıklı resimlerin olduğu söylenebilmektedir. Sonuç olarak, ülkemizin bu endeks bakımından henüz Avrupa'daki trendi yakaladığı söylenememekle birlikte, gelişmekte olan ülkeler listesinde en üst sıralarda yer alması, verilerimizdeki iyileşmeyi ve doğru adımlar attığımız sonucunu göstermektedir.

9. SONUÇ

Sanayi devrimi ile hız kazanan bilgi iletişim teknolojilerinin, son 50 yılda altın çağını yaşadığı görülmektedir. Son zamanlarda özellikle bilgisayar, internet ve akıllı telefonların icadı gibi gelişmelere bakıldığında, dünya üzerinde değişmeyen tek şeyin “değişimin” olduğu görülmüştür. Nitekim bu bakış açısı sanayi devrimi ile birlikte süregelen köklü değişimlerin günümüz teknolojisi karşısında geçerliliğini kaybetmesi bu değişimi zorunlu kılmıştır. Söz konusu yeni teknolojik devrim, yenedünya düzeninin itici gücü olmuştur. Bu yeni itici güç, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ekonomileri etkisi altına alarak, uluslararası arenada sınır tanımayan küresel bir ekonomiye doğru yönlendirmektedir.

Yenedünya düzeni yapılanması şu ana kadar ki türevlerinden farklı olarak beraberinde bir takım yenilikleri ve yapısal değişimleri getirmektedir. Bunlar; riskin maksimize edildiği, belirsizlikler ve esnekliğin ön planda olduğu, ileri teknolojinin ve Ar-ge çalışmalarının yoğun olarak kullanıldığı ve son olarak ise network kavramının sıklıkla kullanıldığı bir takım özelliklerdir. Yeni ekonomi diye de adlandırılan bu dijital ekonomi kavramı, sınırların ve çeşitlenmenin fazlasıyla olduğu dinamik bir yapıya sahiptir. Bu durumun böyle olması küresel girişlerin çoklu olduğu bir ortamı ve akabinde internet ağlarının kullanımını artırmaktadır. İnternet tabanlı bu yeni düzen sosyal hayattan iş hayatına kadar birçok yapıda kendine yer edinmektedir.

Bu yeni ekonomik trend olan dijital ekonomini kavramına Türkiye perspektifinden bakıldığında ise, bu kavramın ülkemiz nezdinde henüz yeni olduğu görülmektedir. Özellikle demografik açıdan ele alındığında genç ve dinamik yapısı ile bu anlamda önemli bir avantaja sahip olan Türkiye de nüfusun tek başına yeterli olmadığı bunun yanında teknolojik gelişme hızında da ilerleme kaydettiği ve internet kullanımında yaşadığı yoğunlaşma ile çağı yakalayabildiği söylenmektedir. Türkiye'nin bu denli hızına yetişilemeyen dijitalleşme kavramı ve küresel ekonomi içinde söz sahibi olabilmesi, internet alt yapısını ve beşeri sermayesini geliştirmesine ve bu oranda ayırdığı kaynaklarına bağlı olmaktadır.

Sonuç olarak, bu yeni ekonomik düzen domino etkisiyle dünya ekonomilerini birbirlerine bağlarken, güçlüyü, daha güçlü, zayıfı ise daha zayıf bir konuma getirmektedir. Bu doğrultuda bu makalede; yeni ekonomik düzen teorik olarak ve arka planda yer alan detaylarıyla ele alınarak amaçlarına uygun olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Asomedyta (Eylül 2000), “Yeni Ekonomi ve İnternet”, s. 35-50

Akın, H. B. (2007); “Yeni Ekonomi: Kavramlar, Sorunlar ve Beklentiler”, www.stratejiyonetim.net, 09.03.2007.

Aydın, Hakan, C. (2015). Temel Kavramlar, Edit: Yüzer, T. Volkan ve Okur, M. Recep, *Temel Bilgi Teknolojileri-I*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, Eskişehir.

Brynjolfsson, E. vd. (2002), *Intangible Assets: Computers and Organizational Capital*.

Barışık, S., Yirmibeşçik, O. (2006), “Türkiye’de Yeni Ekonominin Oluşum Sürecini Hızlandırmaya Yönelik Uyum Çabaları”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 39-62.

Bozdoğanoglu, B.(2014), “Sanal Para Birimi Bitcoin’in Kayıt dışı Ekonomi ile Kara para Faaliyetlerine Etkisi ve Vergilendirilmesi”, Mali Hukuk Dergisi, (111), 3-19.

Bukht, Rumana And Heeks, Richard (2017), “*Defining, Conceptualising and Measuring Digital Economy*”, Development Informatics Working Paper Series, pp 68, Economic Social Research Council.

Cem, İpek, Yeni Ekonomi, 21 Ağustos 2000, Sabah Gazetesi

Çınko, L. (2004); “*Yeni Ekonominin İktisadi Etkileri*”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi S.4. <http://www.bilgiyonetimi.org>,09.03.2007.

Dikkaya, Mehmet ve Özyakışır Deniz (2008). Küreselleşmenin Ekonomi Politikası, Gazi Kitapevi, Ankara.

- Erdoğan, S. (2004), “İktisat Politikası Uygulamaları Üzerindeki Etkileri Açısından Yeni Ekonomi,” Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.2. s.38-48.
- Economics Oxford (2011). The New Digital Economy: How it Will Transform Business. White Paper From A Research Program Sponsored By AT&T, Cisco, Citi, Pwc, SAP Google Scholar.
- Fırat, Mehmet ve Keskin Özdamar, Nilgün (2015). “İnternet Teknolojileri”, Edit. Volkan Yüzer ve M. Recep Okur, *Temel Bilgi Teknolojileri I*, Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 3190, Eskişehir, ss.90-112.
- Fuchs, Christian. (2015). Culture and Economy in The Age of Social Media. New York: Routledge.
- Hilbert, Martin R. (2001), From Industrial Economics to Digital Economics: An Introduction to The Transition, United Nations Publication.
- Horkheimer, Max and Theodor W. Adorno. (2002). Dialectic of Enlightenment. Stanford, Ca: Stanford University Press.
- İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Uludağ Üniversitesi, askin@isguc.org, <http://www.isguc.org>
- Kıyan, Z. (2015), “Dijital Kapitalizm”in İletişim Alanındaki İzleri: Üretim, Dolaşım, Emek ve Tüketim Süreçleri. *Toplum ve Bilim*, 135, 27-56.
- İktisadi Kalkınma Vakfı – 2020, e-bülteni.
- Korkmaz İlkorur, Dijital Bölünme, Yeni Binyıl Gazetesi.
- Nordhaus, W. D. (2001); “New Data and Output Concepts for Understanding Productivity Trends”, NBER Working Paper 8097.
- Nath, K. Hiranya (2017). “The Information Society”, *Space And Culture*, Vol:4, No:3, pp. 19-28.
- Pılat, D. And Lee, F.C. (2001); “Productivity Growth in ICT- Producing and Using Industries: A Sources Differential in The OECD”, OECD Working Paper,
- Pohjola, Matti (2002), “The New Economy: facts, impacts and policies”, *Information Economic and Policy*, 14, s. 133-144.
- Söylemez, A. (2001); “Yeni ekonomi”, *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Bahar Sayısı, <http://www.bilgiyonetimi.org,09.03.2007>
- O’connor - Nickel, Mary (2002). Information Process and Technology, Pascal Printing. Glebe, N.S.W.
- OECD (2015). Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy Action 1: 2015 Final Report, OECD / G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, Paris.
- Taşçı, Cemalettin (2004). “Bilgi Teknolojileri”, (Ed. Cengiz Hakan Aydın vd.), *Temel Bilgi Teknolojileri*, 3. Baskı Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, Haziran 2004.
- University of Texas-Cisco Systems (June 6, 2000), Measuring the Internet Economy, Report. www.internetindicators.com/june_2000.pdf
- Uğur, B. ve M. Şahin (2004); “Yeni Ekonominin Mikro ve Makro Ekonomi Üzerine Etkileri”, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildirisi, <http://www.bilgiyonetimi.org,09,03,3007>
- Uzgören, E, & Korkmaz, İ. (2015), “Sosyal Medya Ekonomisinin Mikro İktisadi Temelleri Üzerine Bir İnceleme”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), pp. 63-73.
- Zagler, Martin (2002), “Services, Innovation and The New Economy”, *Structural Change and Economic Dynamics*, 13, s. 337-355.
- Zupan, George (2016), E-Skills and Digital Economy, Statistical Office of The Republic Of Slovenia, Ljubljana.